

Ks. prof. zw. dr hab. Henryk Skorowski
Kierownik Międzynarodowego Centrum Dialogu Międzykulturowego
i Międzyreligijnego UKSW

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

mgr Marty Skoczylas

**Rola dialogu w umacnianiu trwałości życia małżeńskiego. Studium
socjologiczne na przykładzie Domowego Kościoła w Diecezji Bielsko -
Żywieckie przygotowanej na seminarium z socjologii
pod kierunkiem ks. prof. zw. dra hab. Tadeusza Borutki
Kraków 2024**

Socjologia zawsze podkreślała i uznawała wielkie znaczenie rodziny. Teza ta jest prostą konsekwencją rozumienia jej istoty, celów i zadań. Rodzina rozumiana jest bowiem jako rzeczywistość ludzka, etyczna i religijna, a nie tylko biologiczna, psychologiczna i etnograficzna. Tak też rozumiana rodzina jest sama w sobie kategorią aksjologiczną.

Rodzina jest w pierwszej kolejności podstawową wartością dla konkretnej jednostki ludzkiej. Najogólniej należy przez to rozumieć, że jest ona właściwym środowiskiem życia i urzeczywistniania się człowieka jako osoby. Zabezpiecza ona bowiem i gwarantuje przede wszystkim naturalne środowisko rozwoju osoby. Każda społeczność rodzinna jest bowiem „miejscem” tworzenia, gromadzenia, przetwarzania i gwarantowania osobie ludzkiej wielorakich wartości. Po prostu każda społeczność rodzinna „wytwarza” zespół wspólnych idei, wartości, przekonań, upodobań, wzorów zachowań i postaw moralnych, które stają się jej ideałem i przewodnikiem. Można powiedzieć, że wspólnota rodzinna jest rzeczywistą przestrzenią przeżywania wartości, co oznacza, iż tworzy cały ich

system w wyniku wspólnych doświadczeń, wyznacza zasadnicze ich preferencje, „narzuca” swoim członkom wzory moralnego i społecznego postępowania, wskazuje, co jest pożądane, a co niewłaściwe i dyrektywy te opatruje specjalnymi sankcjami. Całą tę rzeczywistość, o której tu mowa, określić można pojęciem etosu wspólnoty rodzinnej.

Rodzina jest wartością nie tylko dla jednostki ale także większej społeczności, w tym przypadku społeczności państwowej. Można stwierdzić, iż żadna społeczność państwowa nie istnieje poza rodziną. Rozumieć przez to należy, że sam fakt zaistnienia każdej społeczności państwowej w gruncie rzeczy warunkowany jest rodziną i siłami tkwiącymi w jej społecznym nastawieniu. Pojęcie zatem „poza rodziną” oznacza ostatecznie, że każda społeczność państwowa jest w jakimś sensie „tworem” rodziny i rodzin, będącym wynikiem aktualizacji ich uzdolnień jako bytów społecznych.

Jednoznacznie zatem stwierdzić należy, że rodzina jest podstawową wartością człowieka jako jednostki oraz większej, w tym przypadku państwowej, społeczności. Wszystkie zatem wysiłki skierowane być winne na to by małżeństwo jako fundament rodziny był trwałe. Wysiłek ten musi także podejmować same małżeństwo. Tylko bowiem na trwałym fundamencie małżeństwa można budować rodzinę jako kategorię aksjologiczną.

Jednym z ważnych elementów budowania trwałego małżeństwa jako podstawy zdrowej rodziny jest problem komunikacji interpersonalnej. W kontekście tych refleksji należy widzieć recenzowaną rozprawę doktorską.

1. Przedmiot i tytuł rozprawy

Zasadniczym zagadnieniem rozprawy jest próba ukazania roli dialogu w umacnianiu trwałości życia małżeńskiego i rodzinnego. Tak postawiony w tytule problem definiuje Autorka we wstępie swojej dysertacji: „Celem rozprawy jest ukazanie dialogu w umacnianiu trwałości życia małżeńskiego na przykładzie Domowego Kościoła w diecezji bielsko – żywieckiej. Głównymi problemami badawczymi sformułowanymi dla przeprowadzenia niniejszych badań są postawione pytania o to, jakie jest znaczenie i oddziaływanie dialogu małżeńskiego praktykowanego w Domowym Kościele w diecezji bielsko – żywieckiej w umacnianiu trwałości życia małżeńskiego” /s. 8-9/. Wspomina także Autorka, że zostały sformułowane problemy szczegółowe aby dobrze odpowiedzieć na problem główny rozprawy /s.9/. Można zatem powiedzieć, że Autorka w sposób jasny i wyrazisty stawia problem swojej dysertacji podbudowując go problemami szczegółowymi. Problem ten jest analizowany na bazie dialogu małżeńskiego w Domowym Kościele w diecezji bielsko – żywieckiej.

W tym miejscu podkreślić należy, że Autorka podejmuje zagadnienie ważne. Jest to zagadnienie ważne zarówno dla naukowych opracowań /problem trwałości małżeństwa i rodziny/, ale także praktycznych działań na rzecz małżeństwa i rodziny. Jest to bez wątpienia zagadnienie godne rozprawy doktorskiej. Jest to także zagadnienie bardzo aktualne w obecnej rzeczywistości. Podkreślić także należy, że jest to problem nowy. Nie ma bowiem opracowania podejmującego takie ujęcie tego problemu, co w sposób wyraźny wskazuje, że niniejsza praca może wypełnić istniejącą w tej materii lukę. Mamy więc do czynienia z zagadnieniem naukowo ważnym i nowatorskim, a także interesującym i aktualnym.

2. Baza źródłowa i bibliografia

W badaniach dotyczących zasadniczego problemu musiała Autorka posłużyć się odpowiednią bazą źródłową i bibliograficzną. Omawia ją Autorka we wstępie dysertacji stwierdzając, że : /” W części teoretycznej rozprawy, która stanowi podbudowę dla części badawczej skorzystano z wielu opracowań poświęconych omawianej tematyce. Niewątpliwie cenne okazały się dokumenty nauczania Kościoła, szczególnie nauczanie Soboru Watykańskiego II i papieża Jana Pawła II. Pojęcie dialogu zostało przeanalizowane w świetle psychologii, filozofii i socjologii, na podstawie wielu badaczy tematu. W części empirycznej konieczne okazały się badania sondażu diagnostycznego przeprowadzone za pomocą kwestionariusza ankiety wśród członków Domowego Kościoła w diecezji bielsko – żywieckiej...W ramach przygotowania przeanalizowane zostały także teksty świadectw publikowanych w czasopiśmie Domowego Kościoła pt. List do wspólnot rodzinnych, których wyniki ostatecznie wzbogaciły część właściwą badania/ s. 9 - 10 / . Podstawową zatem bazą źródłową są badania. Należy je uznać za wystarczające dla postawienie określonych wniosków i tez. Bazę tę uzupełnia określona bibliografia, do której Autorka zalicza: źródła, które stanowią dokumenty i opracowania, świadectwa „Domowy Kościół”; dokumenty Kościoła; literaturę; netografia.

Jest sprawą oczywistą, że dobór źródeł i literatury jest w jakimś sensie przywilejem Autorki dzieła. Konieczne jest jednak uwzględnienie najważniejszych opracowań w zakresie poruszanej problematyki. Autorka wywiązał się z tego zadania dobrze. Ogólnie należy podkreślić, że Autorka wykonała dobrą pracę dotyczącą nie tylko odpowiedniego zestawu szeroko rozumianej bazy źródłowej i bibliograficznej, ale także gruntownej jej analizy. O dobrej analizie świadczy

bowiem faktyczne jej wykorzystanie w rozprawie. W tym miejscu zgłaszam drobną uwagę dotyczącą zestawu dokumentów Kościoła. Powinien być zachowany układ chronologiczny, a nie alfabetyczny.

3. Metody

Analiza rozprawy pozwala stwierdzić, że Autorka zastosowała liczne metody. O metodach zastosowanych w części teoretycznej pisze we wstępie swojej dysertacji: „Zestaw tekstów, które okazały się najlepszym materiałem badawczym został poddany metodzie analizy językowej oraz analityczno – syntetycznej, przy czym ta ostatnia okazała się szczególnie pożyteczna.. /s. 9//. Metodologia badań własnych została z kolei przedstawiona w rozdziale III. Metody te miały pozwolić Autorce rozprawy, z jednej strony dokonać dogłębnej analizy określonego uprzednio materiału źródłowego, z drugiej zaś dokonać syntezy omawianego problemu i odpowiedzieć na zasadniczy cel dysertacji. Trzeba przyznać, że Autorka rozprawy jest wierna przyjętym metodom nie tylko w zasadniczych elementach, ale także w szczegółach.

4. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy podporządkowana jest głównemu założeniu badawczemu jakim jest ukazanie dialogu w umacnianiu trwałości życia małżeńskiego na przykładzie Domowego Kościoła w diecezji bielsko - żywieckiej. Praca składa się z 5 rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiono czynniki

dezintegrujące i integrujące współczesne małżeństwo i rodzinę./s. 12 - 42/ . W drugim rozdziale ukazano rolę Kościoła Domowego w formacji małżonków i ich rodzin /s.43 - 73 /. Rozdział trzeci dotyczy metodologii badań własnych /s. 74 - 92 /. Rozdział czwarty poświęcony jest roli dialogu małżeńskiego w utrwaleniu jedności małżeństwa /s. 93 - 120 /. Całość analiz kończy rozdział piąty, w którym Autorka podejmuje zagadnienie profilu osobowego członków Domowego Kościoła /s. 121 - 141 /.

Dociekania Autora rozpoczyna wstęp, w którym zawarte są wszystkie ważne elementy dla właściwego wprowadzenia w poruszaną problematykę. Pracę zamyka podsumowanie zawierające główne tezy rozprawy i wnioski wynikające z przeprowadzonych analiz.

W tym miejscu należy postawić zasadnicze pytanie, czy konstrukcja rozprawy jest logiczna i czy poszczególne rozdziały oraz paragrafy wyczerpują problem analizowany w rozprawie?

Ogólnie rzecz ujmując należy stwierdzić, że w obecnej konstrukcji jest wyraźnie zarysowana logika. Można zatem ocenić, że praca w swej strukturze jest jasna i logiczna. Poszczególne rozdziały i zawarte w nich paragrafy mieszczą się w sformułowanym temacie, wyczerpują problem postawiony w temacie i są logicznie ułożone.

5. Analiza treści

W niniejszej opinii trudno silić się na ukazanie pełnej treści rozprawy doktorskiej, a tym bardziej ustosunkować się do poszczególnych tez. Musi wystarczyć ogólne zapewnienie o istotnej wartości poznawczej i naukowej przedstawionych w niej analiz, syntez i końcowych wniosków. Aprobując całość przemyśleń Autorki należy zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- Treść wstępu do rozprawy metodologicznie i merytorycznie bardzo dobra. Jest podprowadzenie pod problem, jasne jego postawienie, uzasadnienie jego ważności, charakterystyka bazy źródłowej i literatury, omówione metody oraz charakterystyka struktury.
- Rozdział pierwszy dotyczy czynników dezintegracji i integracji współczesnego małżeństwa i rodziny. Oceniam ten rozdział pozytywnie jako rozdział wstępny. Chciałbym w tym miejscu zapytać Autorkę: co oprócz dialogu uważa za czynnik integrujący w małżeństwie i rodzinie?
- Rozdział drugi dotyczy roli Kościoła Domowego w formacji małżonków i ich rodzin. Stanowi on bardzo ciekawe studium. Chciałbym w kontekście tego rozdziału zapytać Autorkę: co jest istotą dialogu rozumianego ogólnie, a co istotą dialogu małżeńskiego w Domowym Kościele? Czy jest tu jakaś różnica?
- Dobrze oceniam treść rozdziału trzeciego dotyczącego metodologii badań własnych. W sposób jasny i klarowny omawia główne elementy metodologii badań własnych
- Bardzo dobrze oceniam treści rozdziału czwartego dotyczącego roli dialogu małżeńskiego w utrwalaniu jedności małżeńskiej. W tym miejscu chciałbym zapytać Autorkę: czy milczenie jest też wartością dla budowania jedności małżeńskiej? Mówię o tym w kontekście niedawno recenzowanej książki profesorskiej: „W przestrzeni milczącego domu. Milczenie jako trzecia forma komunikacji w małżeństwie”.
- Bardzo ciekawe są analizy rozdziału piątego dotyczącego profilu osobowego członków Domowego Kościoła. Oceniam je wysoko.
- Zwrócić należy uwagę na bardzo dobre zakończenie rozprawy. Zakończenie jest poważną formą rozprawy naukowej. Powinno ono zawierać główne tezy rozprawy, i tak też jest.

6. Wniosek końcowy

W podsumowaniu podkreślić należy, że recenzowana rozprawa stanowi ważny krok w kierunku ważnej problematyki. Praca wnosi istotny wkład w socjologię w tym w socjologię religii. Rozprawa jest bardzo dobra. Metody w niej użyte poprawne. Wywód logiczny. Język naukowo poprawny.

Wyrażam zatem przekonanie, że rozprawa mgr Marty Skoczylas spełnia wymagania stawiane rozprawie doktorskiej i może być podstawą do dalszych etapów przewodu celem nadania jej Autorce stopnia naukowego doktora.

Ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski

Warszawa 22 IV 2024

TEZY NA EGZAMIN DOKTORSKI

1. Chrześcijańska koncepcja człowieka
2. Człowiek jako istota społeczna
3. Małżeństwo w świetle katolickiej nauki społecznej
4. Rodzina jako kategoria aksjologiczna /wartość rodziny dla osoby ludzkiej i państwa/
5. Dialog jako forma komunikacji interpersonalnej